

Capitolul I. Privarea de libertate a unei persoane

§1. Legalitatea privării de libertate

I. Lipsire de libertate dispusă ilegal. Persoană obligată să viețuiască într-o instituție psihiatrică, în condiții inumane [cauza *Stanev c. Bulgariei* (MC), Hotărârea din 17 ianuarie 2012 (cererea nr. 36760/06)]

Pe parcursul anilor 2000 și 2001, mai multe instanțe bulgare l-au declarat pe reclamant incapabil pe motiv că suferea de schizofrenie din 1975 și că aptitudinea acestuia de a-și gira și a înțelege consecințele propriilor interese ar fi serios alterată. Membrii familiei d-lui Stanev au refuzat să își asume curatela acestuia, motiv pentru care, în anul 2002, a fost desemnat curator un funcționar municipal.

La 10 decembrie 2002, fără a-l consulta sau informa pe reclamant, curatorul a decis să îl interneze într-un centru pentru persoane ce sufereau de tulburări psihice, situat în apropierea localității Pastra, într-o zonă muntoasă îndepărtată. Implicit, directorul centrului a devenit curatorul d-lui Stanev. Reclamantul nu putea să părăsească centrul decât cu autorizația directorului. La un moment dat, dl. Stanev a obținut o astfel de autorizație, dar nu s-a mai întors în centru. Directorul s-a adresat polițiștilor, aceștia l-au găsit și l-au adus înapoi. Reprezentanții Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (*abreviat în continuare CPT – n.a.*) au vizitat centrul în perioada 2003-2004 și au apreciat că acesta se afla condiții care ar putea fi calificate ca tratamente inumane și degradante, dat fiind că a fost construit în anul 1920. Clădirile erau în stare de degradare, nu aveau apă curentă, iar wc-urile, situate în curte, se găseau într-o stare deplorabilă. Camerele erau slab încălzite, iar alimentația era insuficientă, primeau fructe și legume foarte rar și nu primeau deloc lapte sau ouă. Pensionarii internați acolo nu beneficiau de nicio activitate terapeutică, ducând o viață pasivă și monotonă. Cu toate acestea, doar în 2009 s-a demarat ameliorarea condițiilor din centrul cu pricina.

Dl. Stanev a încercat să obțină restabilirea capacității sale juridice în noiembrie 2004. În 2005, bazându-se pe un raport medical din

15 iunie 2005, potrivit căruia reclamantul „prezintă simptome de schizofrenie”, procurorii au refuzat să introducă acțiunea în restabilirea capacității juridice pe motiv că cel interesat nu poate să își asume propriile acțiuni într-o manieră autonomă și că centrul este cea mai bună soluție pentru starea în care se află. La 31 august 2006, un psihiatru privat a întocmit un raport din care reieșea că diagnosticul de schizofrenie formulat în 2005 nu este exact, dar dl. Stanev avea tendința să abuzeze de alcool și simptomele celor două patologii puteau fi confundate. În raport s-a mai arătat că sănătatea mintală a d-lui Stanev s-a ameliorat, aceasta nu mai reprezintă un risc, iar directorul centrului consideră că cel interesat poate să se reintegreze în societate. În fine, din același document a mai reieșit că timpul petrecut în centrul respectiv a fost distructiv pentru sănătatea reclamantului, care riscă să prezinte un sindrom de instituționalizare.

Art. 5 parag. 1. Curtea a observat că plasarea d-lui Stanev în centrul social din Pastra este imputabilă autorităților naționale, dat fiind că este rezultatul diferitelor acțiuni întreprinse de către autorități și instituții publice, prin intermediul agenților acestora, pe parcursul întregii perioade petrecute de reclamant acolo.

Reclamantul a trăit într-un centru din care putea ieși, dar timpul petrecut în afara acestuia și locurile în care se putea deplasa erau întotdeauna controlate și limitate. Curtea a estimat că acest regim, care impunea obținerea unei autorizații de ieșire, și faptul că administrația așezământului îi reținea întotdeauna d-lui Stanev actele de identitate se constituie drept restricții importante aduse libertății individuale a celui interesat. Chiar dacă reclamantul a putut să efectueze anumite deplasări, el se găsea sub control constant și nu avea posibilitatea de a părăsi stabilimentul fără autorizație.

Durata plasării d-lui Stanev în centrul de lângă Pastra a fost nedeterminată, dat fiind că a fost înscris în registrele municipalității ca având domiciliul la acea locație. Adresa permanentă a reclamantului a fost menținută acolo pentru mai bine de 8 ani, fapt ce l-a determinat să resimtă din plin efectele negative ale restricțiilor la care a fost supus. Dl. Stanev nu a fost invitat să își exprime părerea cu privire la plasament și nu și-a dat niciodată, în mod explicit, acordul în acest sens. Începând cu anul 2004, reclamantul și-a manifestat de o manieră explicită dorința de a părăsi centrul, atât în fața psihiatrului, cât și în fața autorităților care i-au analizat cererea de restabilire a capacității juridice. Astfel, Curtea nu s-a convins că reclamantul a consimțit la plasament sau că l-ar fi acceptat tacit. Ținând cont de implicarea autorităților bulgare, Curtea a conchis că art. 5 parag. 1 poate fi aplicat. Decizia persoanei care asigura curatela de a-l interna pe dl. Stanev

într-un astfel de stabiliment, fără a obține în prealabil acordul acestuia, nu este în conformitate cu dreptul bulgar, motiv pentru care privarea de libertate a reclamantului este contrară art. 5 parag. 1.

În orice caz, măsura luată nu este în acord cu prevederile art. 5 parag. 1 din Convenție, pentru că nu se încadrează în niciuna dintre situațiile prevăzute de dispozițiile acestuia, înțelegând aici și prevederile art. 5 parag. 1 lit. e) – privarea legală de libertate a unui „alienat”. Absența unor investigații medicale mai succinte a fost suficientă pentru a conchide în acest sens. De altfel, nu s-a stabilit cu exactitate că reclamantul ar putea să devină periculos pentru el însuși sau pentru alții. Curtea a mai relevat anumite nereguli și în verificarea persistenței motivelor care au condus la luarea măsurii internării.

Curtea a concluzionat că plasamentul reclamantului nu a fost ordonat „potrivit căilor legale” și nu poate fi justificat prin invocarea prevederilor lit. e) din art. 5 parag. 1, motiv pentru care prevederile acestuia din urmă au fost violate.

Art. 5 parag. 4. Curtea a remarcat că în dreptul bulgar nu exista nicio cale de atac care să îi confere d-lui Stanev posibilitatea de a contesta în mod direct legalitatea măsurii ce a fost dispusă și menținută împotriva lui. Deopotrivă, s-a constatat că instanțele bulgare nu au fost în niciun moment implicate în internarea reclamantului și că legislația națională nu prevede un control judiciar, automat și periodic, al plasamentului unei persoane într-un centru pentru persoane ce suferă de tulburări psihice. Așadar, dat fiind că internarea d-lui Stanev nu este recunoscută în dreptul intern ca o privare de libertate, legislația nu prevede niciun „recurs” pentru contestarea legalității acestei măsuri. Nelegalitatea actului de internare ar fi putut fi invocată doar de curator, prin urmare, există o încălcare a prevederilor art. 5 parag. 4 din Convenție.

Art. 3. Mai întâi, Curtea a ținut să sublinieze că art. 3 din Convenție interzice tratamentele inumane și degradante împotriva persoanelor care se găsesc în custodia autorităților, prin aceasta putându-se înțelege atât detenția ordonată în cadrul unei proceduri penale, cât și internarea dispusă în vederea protejării vieții sau sănătății celui interesat. Instanța europeană a arătat că este de necontestat faptul că, după finele anului 2009, locația în care a fost internat dl. Stanev a fost renovată, ceea ce a condus și la ameliorarea condițiilor de viață de acolo. Cu toate acestea, Curtea a analizat plângerea făcând referire la perioada 2002-2009. Curtea a constatat că alimentația era insuficientă și de proastă calitate. Iarna, clădirea era slab încălzită, motiv pentru care dl. Stanev era nevoit să doarmă îmbrăcat cu paltonul. Acesta putea să facă duș doar o dată pe săptămână într-o baie insalubră. Toale-

tele erau într-o stare deplorabilă și, în plus, trebuia să se schimbe de haine în prezența celorlalți pensionari, fapt ce era de natură să creeze un sentiment de inferioritate. Dl. Stanev a fost expus acestor condiții pe o perioadă considerabilă, de aproape 7 ani. Cu toate că exista un raport al CPT în legătură cu acel așezământ, în perioada 2002-2009 guvernul bulgar nu a luat niciun fel de măsură. Curtea a considerat că lipsa resurselor financiare invocate de către autorități nu poate constitui un argument pertinent pentru a se justifica menținerea reclaman-tului în acele condiții. Chiar dacă nimic nu conduce la ideea că auto-ritățile naționale ar fi avut intenția să îl supună pe reclamant unor tra-tamente degradante, Curtea, având în vedere condițiile expuse mai sus, a decis că avem de-a face cu o violare a prevederilor art. 3 din Convenție.

Art. 13. În condițiile în care internarea d-lui Stanev în centrul din Pastra nu a fost considerată „detenție” de autoritățile naționale, acesta nu a putut să obțină despăgubiri în baza legii din 1988 asupra res-ponsabilității Statului, care a fost interpretată de jurisdicțiile interne ca fiind aplicabilă doar prejudiciilor suferite de deținuții din închisori. Pentru aceste motive, Curtea a fost de părere că „recursurile” interne nu au fost efective în sensul art. 13. Chiar presupunând că recla-mantul ar fi putut să își recapete capacitatea juridică și să părăsească centrul, acesta nu ar fi putut obține nicio despăgubire pentru trata-mentele suferite pe perioada plasamentului.

Art. 6 parag. 1. Curtea a remarcat că dl. Stanev nu ar fi putut, fără intermedierea curatorului sau a uneia dintre persoanele arătate în art. 277 C. proc. pen. bulgar, să demareze procedurile necesare în vederea redobândirii capacității sale juridice. Dreptul intern nu face nicio distincție între persoanele declarate ireversibil incapabile și cele care suferă de o incapacitate parțială și nu prevede nicio posibilitate de control în mod automat și sistematic al motivelor care justifică menținerea curatelei. Cu alte cuvinte, în cazul d-lui Stanev, măsura luată nu a fost limitată în timp. Dacă dreptul de acces la justiție nu este unul absolut și dacă limitările drepturilor procesuale ale unei per-soane, chiar lovite de o incapacitate parțială, pot să fie justificate, dreptul de a cere unei instanțe să verifice o decizie inițială de decla-rare a incapacității uni individ apare ca un drept extrem de important pentru oricine. Prin urmare, aceste persoane trebuie, în principiu, să beneficieze de un acces direct la justiție. În urma unui studiu efectuat în 20 de state membre ale Consiliului Europei, s-a arătat că 18 legis-lații naționale prevăd accesul direct la justiție pentru persoanele declarate parțial incapabile și care doresc să își recapete capacitatea juridică. În 17 dintre aceste state, accesul la justiție este asigurat chiar

și persoanelor care au fost declarate în mod total incapabile. În plus, Curtea observă importanța acordată în zilele noastre instrumentelor internaționale de protecție a persoanelor ce suferă de tulburări psihice, în sensul acordării unei autonomii juridice opționale (*a se vedea, în acest sens, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități – n.a.*). Articolul 6 parag. 1 din Convenție trebuie interpretat ca garantând, în principiu, tuturor persoanelor declarate incapabile, cum este cazul d-lui Stanev, un acces direct la justiție în vederea restabilirii capacității juridice, motiv pentru care, în cauza de față, prevederile acestui articol au fost încălcate.

Curtea a decis, în baza art. 41 din Convenție, că statul bulgar trebuie să plătească reclamantului suma de 15.000 euro cu titlu de daune morale.

2. Arest preventiv ulterior ispășirii pedepsei cu închisoarea. Lipsa de garanții pentru implementarea măsurii la nivel național [cauza *O.H. c. Germaniei*, Hotărârea din 24 noiembrie 2011 (cererea nr. 4646/08)]

În anul 1987, reclamantul a fost condamnat, pentru tentativă la infracțiunea de omor, la o pedeapsă de 9 ani închisoare, urmată de o perioadă de arest preventiv care, la momentul comiterii faptelor, era limitată la o perioadă de maxim 10 ani. Cu toate acestea, în anul 2006, după ce O.H. executase cei 9 ani de închisoare și perioada de 10 ani de arest preventiv, instanța de executare a dispus prelungirea acesteia, conform unei modificări legislative din anul 1998, cu motivarea că reclamantul este predispus la a recidiva. În plângerea adresată Curții, reclamantul a susținut că privarea sa de libertate a fost nelegală și că, în final, a avut de executat o pedeapsă mai aspră decât cea prevăzută la momentul comiterii faptelor.

Art. 5 parag. 1. Pentru toate argumentele invocate în hotărârea *M. c. Germaniei*^[1], privarea de libertate a reclamantului peste perioada maximă de 10 ani, impusă de legislația în vigoare la momentul comiterii faptelor, nu a putut fi justificată în temeiul lit. a) sau c) ale art. 5. În ceea ce privește justificarea acestei măsuri în temeiul lit. e), Curtea a reiterat faptul că privarea de libertate a unei persoane alinate mintal ar fi legală în măsura în care aceasta ar fi internată într-o instituție medicală. La momentul producerii faptelor, dl. O.H. era închis în penitenciar, în zona rezervată persoanelor arestate preventiv, Curtea având dubii cu privire la faptul că acestuia i s-au oferit

^[1] A se vedea *infra*, speța nr. 10.

condițiile necesare unei persoane alienate mintal. Într-adevăr, medicul psihiatru al închisorii a confirmat faptul că reclamantul are nevoie de tratament psihiatric, însă refuzul d-lui O.H. de a fi supus unui asemenea tratament nu justifică atitudinea pasivă a autorităților, în sensul de a nu-i mai acorda acestuia niciun fel de tratament. În cele din urmă, ca răspuns la argumentele Guvernului, conform cărora privarea prelungită de libertate a reclamantului a protejat publicul de alte infracțiuni, Curtea a evidențiat, din nou, faptul că potențialele victime nu pot fi protejate prin îngrădirea drepturilor fundamentale ale altor persoane.

Art. 7 parag. 1. La fel ca în cauza *M. c. Germaniei*, privarea de libertate a reclamantului a fost privită ca o sancțiune, având în vedere faptul că nu a existat nicio diferență de ordin substanțial față de sistemul comun de deținere.

Judecând în echitate, în baza art. 41, Curtea a acordat reclamantului suma de 20.000 euro cu titlu de daune morale.

3. Condiții de detenție. Menținere în stare de detenție după rămânerea definitivă a hotărârii de liberare [cauza *Ogică c. României*, Hotărârea din 27 mai 2010 (cererea nr. 24708/03)]

În ianuarie 2001, reclamantul a declarat persoanelor din anturajul său și presei că se află în posesia unui bilet de loterie câștigător (1 milion dolari SUA), după care a depus o plângere la poliție, pretinzând că un cuplu îl agresase și îi sustrăsese biletul. La 31 ianuarie 2001, Loteria Română și soții M., care se aflau în posesia biletului câștigător, au depus fiecare câte o plângere penală împotriva reclamantului, pentru tentativă de înșelăciune și fals în declarații. În aceeași zi, reclamantul a fost arestat preventiv prin ordonanța procurorului de caz, măsura fiind prelungită ulterior, de fiecare dată, cu treizeci de zile, până la încheierea procedurii penale derulate împotriva sa. Prin hotărârea din 3 septembrie 2002, judecătoria l-a condamnat pe reclamant, pentru tentativă de înșelăciune, la o pedeapsă cu închisoarea de 3 ani și l-a achitat pentru celelalte acuzații. În baza expertizelor și a declarațiilor martorilor audiați în cauză, instanța a reținut că reclamantul încercase în mod deliberat să se desemneze câștigătorul premiului. Prin hotărârea definitivă din 31 ianuarie 2003, Curtea de Apel București a confirmat hotărârea menționată anterior, însă a redus pedeapsa la doi ani de închisoare. Mai mult, deducând din pedeapsa aplicată durata arestării preventive, aceasta a constatat că pedeapsa pronunțată expira în ziua respectivă, la miezul nopții, dispunând, în consecință, liberarea părții interesate. În acest sens, vineri, 31 ianuarie

2003, imediat după pronunțarea hotărârii definitive conform căreia pedeapsa pronunțată expira la miezul nopții, grefa Curții de Apel București a redactat o scrisoare pentru a informa Penitenciarul București-Jilava despre dispozitivul hotărârii, astfel încât administrația să poată lua măsurile necesare. Într-un proces-verbal întocmit de grefa curții, se menționa că, la telefon, comandantul Penitenciarului București-Jilava informase grefa că secretariatul era închis și că nimeni nu putea să recepționeze faxul referitor la dispozitivul hotărârii. Comandantul redirectionase apelul către ofițerul de gardă al închisorii, care, la rândul său, ar fi precizat că punerea în libertate a reclamantului nu se putea face doar pe baza unui apel telefonic, în absența unui document scris. În final, după ce a primit prin fax, luni, 2 februarie 2003, la ora 07.52, dispozitivul hotărârii din 31 ianuarie 2003, administrația Penitenciarului București-Jilava a efectuat demersurile necesare și, la ora 10.40, l-a pus pe reclamant în libertate.

Art. 3. Potrivit reclamantului, în centrele de reținere și arestare preventivă ale D.G.P.M.B., precum și în Penitenciarul București-Jilava, condițiile de detenție se caracterizau prin suprapopularea celulelor, igienă precară, absența sau insuficiența căldurii, aerisirii și iluminării naturale. Faptul că Guvernul prezintă o versiune total opusă nu a putut, în sine, să convingă Curtea să respingă afirmațiile primului ca fiind nejustificate. În plus, probele aflate la dosar permit constatarea „dincolo de orice îndoială rezonabilă” că reclamantul a suferit într-adevăr, timp de mai multe luni și în mod constant, din cauza condițiilor de detenție de care se plânge în capătul de cerere referitor la centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul D.G.M.P.B. De asemenea, în baza elementelor furnizate de CPT, Curtea nu a putut să concluzioneze că timpul de plimbare alocat reclamantului într-un spațiu comun de 24 mp era de natură să compenseze lipsa de spațiu din celulă.

În ceea ce privește condițiile de detenție a reclamantului între iunie 2001 și februarie 2003 în Penitenciarul București-Jilava, Curtea a reamintit că a constatat deja încălcarea art. 3 din Convenție în cauze similare, în care reclamanții s-au plâns de condițiile materiale de detenție din respectiva închisoare, în special de suprapopulare și, în subsidiar, de condițiile de igienă, în aceeași perioadă, iar în cauză nu există probe în sensul că situația s-ar fi schimbat.

În concluzie, deși Curtea a admis că, în speță, nimic nu indică faptul că a existat într-adevăr intenția de a-l umili sau înjosi pe reclamant, absența unui astfel de scop nu poate exclude constatarea încălcării art. 3 din Convenție. Curtea a considerat că respectivele condiții de detenție, pe care reclamantul a trebuit să le suporte pe parcursul unei perioade semnificative, l-au supus pe acesta la o încercare de o

intensitate care depășea nivelul inevitabil de suferință inerent detenției, astfel încât, fără îndoială, art. 3 a fost încălcat.

Art. 5. Referitor la păstrarea în stare de deținere a reclamantului după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și punere în libertate, prin prisma art. 5 parag. 1 din Convenție, Curtea a arătat că este inacceptabil ca, din cauza programului de lucru al secretariatului, administrația unei închisori să nu ia măsuri pentru recepționarea, vineri, la începutul după-amiezii, a unui document trimis prin fax, necesar repunerii în libertate a unui deținut, știind că închiderea secretariatului va avea drept consecință menținerea părții interesate în detenție pentru o durată suplimentară de mai mult de patruzeci și opt de ore. În opinia Curții, o asemenea întârziere nu poate constitui „o întârziere minimă inevitabilă” pentru executarea unei hotărâri definitive având drept efect repunerea în libertate a unui individ. Prin urmare, detenția în cauză nu se întemeiază pe niciunul dintre paragrafele art. 5, fiind astfel contrară Convenției.

În final, referitor la despăgubiri, Curtea a statuat că nu se observă nicio legătură de cauzalitate între încălcările constatate și prejudiciul material pretins și respinge această cerere. În schimb, consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 8.000 euro cu titlu de prejudiciu moral.

4. Persoane reținute în zona de tranzit. Lipsa unei baze legale pentru detenția lor [cauza *Riad și Idiab c. Belgiei*, Hotărârea din 24 ianuarie 2008 (cererile nr. 29787/03 și nr. 29810/03)]

Reclamanții, resortisanți palestinieni, au sosit împreună în Belgia la finele lui decembrie 2002. Aceștia au declarat că au părăsit Libanul pentru că viața le era pusă în pericol. Având în vedere că nu aveau viză, intrarea pe teritoriul Belgiei le-a fost refuzată, fiind plasați într-o zonă de tranzit din cadrul aeroportului pe care au sosit. Reclamanții au formulat o cerere de azil, care însă a fost respinsă. La finalul lui ianuarie 2003, au fost transferați într-un centru închis, pentru străinii ce erau într-o situație similară, mai precis pentru cei care se aflau ilegal pe teritoriul țării. În acest interval, avocatul celor doi a depus o cerere de punere în libertate. Cu toate acestea, în aceeași zi, reclamanții au fost transferați în zona de tranzit a Aeroportului Bruxelles-National în așteptarea expulzării.

Reclamanții s-au plâns de condițiile în care au fost ținuți în acea zonă de tranzit: aceasta nu avea nicio cameră și niciun pat și, mai mult decât atât, au fost ținuți mai multe zile fără apă și mâncare, fără

a avea posibilitatea de a-și face toaleta ori de a-și spăla hainele, fiind de asemenea controlați de poliție și plasați de mai multe ori în celule și lăsați mai multe ore fără apă și mâncare, pentru a-i convinge să părăsească voluntar țara, înainte de a fi readuși în zona de tranzit. La 14 februarie 2003, instanța a obligat statul belgian să le permită reclamanților să părăsească zona de tranzit în mod liber și fără nicio restricție. În ziua următoare, aceștia au părăsit zona de tranzit, însă, după un control, au fost înștiințați de existența unui ordin de a părăsi Belgia, fiind imediat duși într-un centru de detenție pentru străinii ce se aflau ilegal pe teritoriul țării.

La începutul lunii martie 2003, reclamanții au fost repatriați către Beirut, sub escorta poliției.

Art. 3. Reclamanții au fost aduși în zona de tranzit fără ca Oficiul pentru străini, responsabil de acel transfer, sau alte autorități implicate să se fi interesat dacă cei doi beneficiau de asistență adecvată. În orice caz, având în vedere hotărârea de a-i priva pe reclamanți de libertate, statul ar fi trebuit să se asigure că acele condiții de detenție erau compatibile cu respectul demnității umane. Prin natura sa, zona de tranzit a fost gândită a fi utilizată pentru scurte perioade de timp, de către oamenii ce se află în trecere. Faptul că oamenii care lucrau acolo s-au preocupat de unele dintre nevoile reclamanților nu a făcut situația acestora mai acceptabilă.

Condițiile detenției reclamanților, care au fost îndurate pentru mai mult de 10 zile de către cei doi, au fost considerate ca umilitoare, această stare fiind accentuată de faptul că reclamanții au fost obligați să trăiască într-un spațiu public, fără a beneficia de asistență. Așadar, detenția lor a fost catalogată ca fiind un tratament inuman și degradant.

Art. 5. Menținerea reclamanților într-o zonă de tranzit nu a survenit la sosirea lor pe teritoriul Belgiei, ci la mai mult de o lună după acel moment, iar perioada pe care au petrecut-o în zona de tranzit nu a fost specificată, dar aceasta a fost considerată ca fiind, *de facto*, o privare de libertate. În lumina jurisprudenței Curții, trebuie să existe o legătură între motivul invocat pentru privarea de libertate autorizată și, pe de altă parte, locul și regimul detenției. Simplul fapt că reclamanții ar fi putut oricând să părăsească țara, dacă ar fi dorit acest lucru, nu putea să înlăture o interferență cu dreptul lor de a fi liberi.

Guvernul nu a reușit să explice care a fost baza legală pe care s-au fundamentat transferul și menținerea reclamanților în zona de tranzit. Faptul de a „deține” o persoană în acea zonă pe o perioadă nedeterminată și imprevizibilă, fără ca acea detenție să se bazeze pe o dispoziție legală concretă ori pe decizia unei instanței, a fost în sine contrară

principiului securității juridice. Așadar, art. 5 a fost violat prin prisma faptului că nu a existat o bază legală pentru detenția reclamanților.

Ca daune morale, reclamanții au primit cât 15.000 euro fiecare.

5. Persoane ținute în detenție în urma condamnării lor de către o instanță care nu respectă exigențele impuse de Convenție. Rele tratamente. Încălcarea dreptului la viață privată și de familie [cauza *Ivanțoc și alții c. Moldovei și Rusiei*, Hotărârea din 15 noiembrie 2011 (cererea nr. 23687/05)]

Reclamanții sunt 4 resortisanți moldoveni: Andrei Ivanțoc, Tudor Popa (plasați în detenție la data de 8 iulie 2004 la Tiraspol, respectiv Hlinaia, în Transnistria); Eudochia Ivanțoc, soția lui Andrei Ivanțoc, șomeră, cu reședința la Chișinău; Victor Petrov, fiul lui Tudor Popa, student cu reședința la Chișinău.

În decembrie 1993, Andrei Ivanțoc și Tudor Popa au fost judecați și condamnați, la o pedeapsă de 15 ani închisoare și confiscarea bunurilor, de Tribunalul Suprem din Transnistria, pentru diferite infracțiuni, notabile fiind cea de omor, distrugere, utilizare fără autorizație și furt de muniții și materiale explozive. Ambii au fost plasați în stare de izolare, fără a le fi dată vreo explicație privind regimul și condițiile de detenție la care au fost supuși. Dl. Popa a fost deținut în închisoarea din Hlinaia, în zona condamnaților la moarte. În interiorul celei sale, cu o suprafață de aproximativ 8 mp, a fost amenajat un spațiu închis, metalic, de aceeași dimensiune precum celula. Dl. Ivanțoc a fost deținut în închisoarea din Tiraspol, într-o celulă de aproximativ 16 mp.

Ambii au fost deținuți în condiții de cvasi-izolare socială, petrecând 23 de ore în celulele lor și doar o oră pe zi în afara acestora, pentru plimbare. În celule au fost privați în permanență de lumină naturală și nu au beneficiat de niciun tratament medical adecvat și regulat (Tudor Popa suferind de tuberculoză, iar Andrei Ivanțoc de probleme hepatice) și nici de meniurile prescrise pentru bolile lor. În plus, nu au avut niciun contact cu avocații lor și doar un contact foarte restrâns cu rudele apropiate, iar corespondența le-a fost cenzurată fără nicio bază legală.

În 1999, împreună cu alte două persoane care au fost judecate și condamnate în aceeași perioadă cu ei doi, în 1993 – Ilie Lașcu și Alexandru Leșco –, reclamanții au introdus o plângere la Curte, privind în special condițiile de detenție. La 8 iulie 2004, Curtea a decis, prin Hotărârea Marii Camere dată în cauza *Ilașcu și alții c. Moldovei și Rusiei*, că atât Rusia, cât și Moldova au încălcat Con-

venția în privința condițiilor de detenție a celor patru bărbați și ambele state trebuiau să ia măsurile necesare pentru a pune capăt detenției arbitrare a reclamanților și pentru punerea imediată în libertate. Cu toate acestea, Tudor Popa și Andrei Ivanțoc nu au fost eliberați și nici nu au beneficiat de avantajele legii de amnistie din 2005, care prevedea reduceri de pedeapsă în cazurile prevăzute.

Până la introducerea prezentei plângeri, Eudochia Ivanțoc a putut să facă scurte vizite soțului ei, o singură dată la intervale de două luni, petrecând maxim 3 zile pe an cu el. De fiecare dată când soțul ei avea probleme de sănătate, vizitele i-au fost interzise, d-na Ivanțoc având cunoștința de problemele de sănătate ale soțului doar prin intermediul ziarelor.

Lui Victor Petrov (fiul lui Tudor Popa) i-au fost refuzate în mod constant vizitele pe care dorea să le facă tatălui său, pe motiv că nu era însoțit de o persoană majoră, el fiind minor și neavând acte de identitate. În perioada 2004 - iunie 2007, acesta și-a văzut tatăl doar de două ori, ultima dată în martie 2004. În această perioadă, nu i-a fost permis să corespundă cu tatăl său prin alfabet latin, având în vedere că Victor Petrov nu cunoștea alfabetul chirilic. Timp de trei ani, până la liberarea tatălui său, a locuit fără mama sa, care din cauza problemelor financiare a fost nevoită să lucreze în străinătate. De altfel, în tot acest timp, a trebuit să aibă grijă singur de sora mai mică.

Andrei Ivanțoc a fost liberat la 2 iunie 2007, iar Tudor Popa la 4 iunie 2007.

În privința Moldovei, Curtea a amintit (la fel ca în cauza *Ilașcu și alții*) că, în fața unui regim susținut militar, politic și economic de o putere precum Federația Rusă, Moldova nu avea decât puține posibilități de a reuși să restabilească autoritatea pe teritoriul transnistrean. Curtea a notat că Moldova nu a încetat niciodată să se opună (chiar după 8 iulie 2004) sprijinului activ acordat de Rusia regimului separatist transnistrean, nu doar prin respingerea declarației de independență a Transnistriei, ci și prin faptul că încearcă să reia controlul în această regiune.

În ceea ce privește situația reclamanților, Curtea a observat că, în discuțiile lor cu liderii transnistreni, autoritățile moldovene au abordat sistematic problema eliberării și a respectului drepturilor acestora garantate de Convenție. Contrar poziției pe care au adoptat-o în cauza *Ilașcu și alții*, autoritățile moldovene nu au încetat să ridice problema în cadrul relațiilor bilaterale cu Rusia și să solicite ajutorul altor state și organizații internaționale pentru liberarea reclamanților.

Din aceste motive, Curtea a decis că, după 8 iulie 2004, Moldova și-a îndeplinit obligațiile pozitive de a garanta drepturile prevăzute de

Convenție în ceea ce privește prezenta cauză, neexistând astfel o violare a dispozițiilor Convenției.

În privința Rusiei, Curtea a estimat că, și după hotărârea *Ilașcu și alții* și cel puțin până la liberarea reclamanților în iunie 2007, Rusia a continuat să mențină relațiile strânse cu Transnistria, furnizându-i un sprijin politic, economic și militar. Armata rusă (trupe, echipament și muniții) era staționată pe teritoriul regimului separatist la momentul eliberării reclamanților, în ciuda angajamentelor de retragere totală asumate de Rusia și a încălcării legislației moldovene. Rusia a continuat să nu ia nicio măsură pentru a stopa violările Convenției comise după 8 iulie 2004 sau să pună capăt situației reclamanților, cauzată de autoritățile rusești.

Art. 3. Raportat la art. 3 din Convenție, Curtea a apreciat că, după pronunțarea hotărârii *Ilașcu și alții*, nu s-au schimbat condițiile de detenție ale domnilor Popa și Ivanțoc și că acest tratament le-a cauzat suferințe fizice și mentale. Curtea a făcut trimitere la concluziile CPT, care în timpul vizitei în Transnistria, în 2000, a calificat nejustificată izolarea prelungită a celor doi bărbați. Curtea a stabilit că, în perioada 8 iulie 2004 - 4 iunie 2007, condițiile de detenție a reclamanților se analizează ca fiind tratamente inumane și degradante, contrare art. 3. Ceea ce este mai grav este faptul că acestea se pun în discuție ulterior hotărârii prin care Curtea stabilea pentru Rusia punerea lor în libertate.

Art. 5. Raportat la art. 5 din Convenție, Curtea a amintit că în cauza *Ilașcu și alții* a concluzionat că niciunul dintre reclamanți nu a fost condamnat de un tribunal și că pedeapsa cu închisoarea stabilită de un organ jurisdicțional, cum este „Tribunalul Suprem din Transnistria”, nu poate fi considerată o detenție în condiții legale, încălcând art. 5. Curtea a notat că menținerea în stare de detenție a domnilor Popa și Ivanțoc, din 8 iulie 2004 până în iunie 2007, s-a bazat pe o decizie a aceleiași instanțe, care a fost deja judecată ca fiind contrară Convenției, în cauza *Ilașcu și alții*.

Având în vedere că Rusia nu a asigurat punerea în libertate a celor doi bărbați, în ciuda cererii ferme formulate de Curte în 2004, și suferințele suportate de reclamanți, Curtea a decis că există o încălcare gravă a art. 3 și art. 5 din Convenție.

Art. 8. Curtea a considerat că, în ceea ce privește corespondența și vizitele rudelor apropiate ale domnilor Popa și Ivanțoc, determinate de condițiile de detenție, a fost neglijat dreptul la respectarea vieții private și de familie al Eudochiei Ivanțoc și al lui Victor Petrov. Nicio informație privind baza legală care justifică această ingerință în drepturile reclamanților și nicio justificare nu au fost furnizate Curții.